

ЛАТЕНТНІСТЬ ЗЛОЧИНІВ У СФЕРІ СЛУЖБОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ ПРАЦІВНИКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Бардачов Віктор Володимирович - здобувач кафедри кримінально-правових дисциплін та судових експертиз Донецького юридичного інституту МВС України

УДК 343.9

В статье проведен криминологический анализ преступлений в сфере служебной деятельности, совершают работники Национальной полиции Украины. Установлено, что специфику злоупотреблений определяют недостаточно четкая регламентация служебных полномочий работников и их руководителей, высокий уровень латентности, сочетание с родственными и сопутствующими преступлениями. Выделены основные причины и условия, способствующие латентности преступлений. Предложенный криминологический анализ преступности основывается только на официальных статистических данных, одновременно значительное количество преступлений, совершенных сотрудниками органов внутренних дел (Национальной полиции), остаются за пределами официальной статистики или вообще невыявленными.

Ключевые слова: предотвращение преступлений, преступления в сфере служебной деятельности, работники Национальной полиции Украины, криминологическая характеристика, латентность.

Articolul oferă o analiză criminologică a crimelor în domeniul serviciului public, comise de angajații Poliției Naționale a Ucrainei. S-a stabilit că specificul abuzurilor este determinat de o reglementare insuficient de clară a atribuțiilor de serviciu ale angajaților și managerilor acestora, un nivel ridicat de latență, o combinație cu infracțiunile conexe și afiliate. Sunt evidențiate principalele cauze și condiții care contribuie la latența infracțiunilor. Analiza criminologică propusă a infracționalității se bazează doar pe statistici oficiale, în timp ce un număr semnificativ de infracțiuni comise de angajații organelor de afaceri interne (Poliția Națională) rămân în afara statisticilor oficiale sau nu sunt deloc descoperite.

Cuvinte cheie: prevenirea criminalității, infracțiuni în sfera activității oficiale, angajați ai Poliției Naționale din Ucraina, caracteristici criminologice, latență.

The article deals with criminological analysis of crimes in the sphere of official activity committed by employees of the National Police of Ukraine. It is established that the specificity of the abuse is determined by the lack of clear regulation of the powers of the employees and their managers, the high level of latency, the combination with related and related crimes. The main causes and conditions contributing to the latency of such crimes are highlighted. The proposed criminological analysis of crime is based only on official statistics, while at the same time a significant number of crimes committed by law enforcement officials (National Police) remain outside the official statistics or even undetected.

The dynamics of official crime in the bodies of the National Police (law enforcement agencies) depends on the degree of activity of the factors that determine these crimes, the state of personnel, organizational, individual and educational work with the staff, as well as the professional skill of law enforcement officers in preventing offenses against persons with unstable moral and antisocial focus.

Incomplete accounting of crimes leads to the selection of inadequate measures of combating crime, distorts our knowledge of the state and main directions of crime development, makes insufficiently substantiated conclusions about its connection with other social phenomena.

Latency is inherent in any illegal or socially undesirable manifestation. It is a characteristic feature of official crimes in general. This is primarily due to the fact that their participants are not interested in the disclosure of these crimes. With respect to official crime in the police, this fact is of particular importance also because there is a prospect of applying unwanted sanctions against those who attempt to convict the offender and seek help from the police.

As a result of analyzing the problem of crime latency in the field of police service, we have come to the following conclusions: first, we can confidently state that the latency of these crimes remains quite high; second, citizens' negative attitudes towards police officers and their partial bias in evaluating activities are based largely on household information, which is often distorted by information hunger in public relations; thirdly, expert estimates of the latency of crime in the field of police service indicate that the real level of this crime exceeds the officially recognized 10-12 times.

Keywords: crime prevention, service crimes, National Police of Ukraine, criminological characteristics, latency.

Реалізацію державної політики у сфері національної безпеки, боротьби зі злочинністю та запобігання корупції покладено на правоохоронні органи, зокрема новостворену Національну поліцію України. Президент України та Уряд неодноразово наголошували на необхідності консолідації зусиль усіх гілок та інституцій влади, громадськості, освітян і науковців щодо реформування органів правопорядку, які мають стати не лише ефективним інструментом протидії криміналітету, а й забезпечувати безумовне дотримання законності, недопущення порушень прав і свобод громадян та службової дисципліни [1, с. 8].

Водночас в органах поліції робота щодо запобігання правопорушенням серед особового складу не є достатньо ефективною, контроль за службовою діяльністю підлеглих з боку керівників, передусім середньої та низової ланок, залишається здебільшого формальним, що призводить до учинення поліцейськими кримінальних правопорушень і корупційних діянь. За даними Генеральної прокуратури та Департаменту внутрішньої безпеки Національної поліції України, упродовж 2016–2018 рр. судами винесено обвинувальні вироки стосовно 179 колишніх міліціонерів та поліцейських, з яких 147 (82,0 %) засуджено за злочини у сфері службової діяльності, зокрема передбачені ст. 364, 365, 368 Кримінального кодексу (далі – КК) України. У багатьох випадках службовий статус

працівників поліції полегшує (уможливлює) вчинення ними інших злочинів проти життя та здоров'я, волі, честі й гідності особи, власності, правосуддя, у сфері обігу наркотичних засобів, використання комп'ютерних мереж, безпеки руху, моральності тощо.

Незважаючи на системні перетворення, люстраційні та антикорупційні заходи, рівень злочинності серед працівників поліції залишається досить високим, хоча останніми роками його вдалося дещо стабілізувати. Факти зловживань, перевищення влади або посадових повноважень, одержання неправомірної вигоди та інші надзвичайні події негативно позначаються на іміджеві усієї правоохоронної системи, сприяють зростанню рівня недовіри громадян до здатності цих підрозділів забезпечити належний правопорядок у країні [2].

Відповідно до ст. 19 Конституції України, органи державної влади та місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, у межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Ці конституційні приписи поширюються на всіх без винятку службових осіб, незалежно від того, чи є вони представниками законодавчої, виконавчої або судової гілок влади, виконують свої службові функції в державному апараті, органах місцевого самоврядування чи в громадських об'єднаннях, здійснюють службову діяльність у юридичних особах публічного чи приватного права [3, с. 5].

Увесь масив злочинів у сфері службової діяльності, що вчиняють працівники Національної поліції, можна поділити на три категорії: перша – пов'язані із загальнопрофесійними аспектами діяльності (ст. 364, 365, 367 Кримінального кодексу); друга – пов'язані з набуттям або укриттям незаконної матеріальної вигоди (366¹, 368, 368², 369² Кримінального кодексу); до третьої належать злочини, що пов'язані із вузькоспеціальною діяльністю (ст. 366, 370 Кримінального кодексу) [4].

Розроблення ефективних заходів щодо запобігання злочинам у сфері службової діяльності, що вчиняють працівники Національної поліції, безпосередньо залежить від об'єктивних закономірностей їх учинення, кількісних та якісних характеристик цих явищ, механізму вчинення таких злочинів. З огляду на це, необхідним є здійснення аналізу злочинів у сфері службової діяльності в межах кримінологічної характеристики, що усвідомлюється як «сукупність даних (достатня інформація) про певний вид (групу) злочинів або конкретне особливо небезпечне діяння, що використовуються для їх попередження» [5, с. 579].

Починаючи аналіз основних характеристик службової злочинності, зауважимо, що в кримінології і донині нема єдності поглядів з цього питання, не все ясно і з термінологією та її змістовним наповненням. Тому вважаємо за доцільне розглядати п'ять показників злочинності, а саме: оцінку динаміки, рівень, структуру, географію та латентність.

Під станом розуміються «кількісно-якісні характеристики злочинності в конкретно взятій державі або регіоні за певний період часу» [6, с. 32]. Рівень злочинності – це загальна кількість злочинів та осіб, що їх вчинили, на певній території за певний проміжок часу. Під структурою розуміється внутрішня якісна властивість злочинності, яка визначається питомою вагою (часткою) окремих видів злочинів у загальній їх кількості, що виділяються залежно від певних кримінально-правових і кримінологічних ознак. Наступний комплексний кількісно-якісний показник – динаміка злочинності, яка відображає зміну всіх еле-

ментів злочинності протягом певного часу [6, с. 33].

Крім рівня, динаміки та структури злочинності, у науковій літературі використовується ще і такий показник, як географія злочинності, під якою розуміють поширення злочинності в різних регіонах держави. Географія злочинності визначається за допомогою показників питомої ваги злочинності регіону в загальній кількості злочинів, вчинених у країні, а також за регіональними коефіцієнтами злочинності [6, с. 46].

Останніми роками дедалі частіше висловлюється думка про те, що поруч із традиційними показниками потрібно використовувати показник обсягу заподіяної шкоди, який включав би в себе й витрати держави на боротьбу зі злочинністю. У зв'язку з цим, необхідно зазначити, що, безумовно, використання такого показника для виміру реальної «ціни» злочинів у сфері службової діяльності, які вчиняють працівники Національної поліції, було б дуже корисним в аспекті всебічної кримінологічної характеристики цих злочинів, але на сьогодні методику вимірювання обсягу заподіяної шкоди розроблено недостатньо.

Динамічні властивості службової злочинності поліції, тобто спроможність активізуватися або, навпаки, «загасати», розкриваються у її структурі. У різні роки прослідковуються відповідні зміни структурних показників.

У кримінології, як правило, під поняттям «рівень злочинності» розуміється «... визначена в абсолютних числах загальна кількість злочинів та осіб, які їх вчинили, вчинених на певній території (країна, місто, район) за певний проміжок часу» [7, с. 156].

Структура злочинності «... має розкривати її склад, поширеність та співвідношення між складовими видами злочинних проявів, їх вчинення у конкретних умовах простору (території) та часу, за визначальних ознак злочинних діянь та осіб, які їх вчиняють» [7, с. 161].

Динаміка злочинності – це показник, «... що відображає зміни рівня, інтенсивності, структури, структурних елементів останньої та будь-яких інших її ознак протягом певно-

го часу, періоду. Показником динаміки злочинності є, як правило, темп, алгоритм зміни її кількісних значень (їхнє збільшення або зменшення) порівняно з даними періоду, взятого для порівняння» [7, с. 169].

Відповідно до класифікації характеристик загальної злочинності [8], можна виділити дві групи ознак службової злочинності: зовнішні та внутрішні. До зовнішніх ознак злочинів у сфері службової діяльності включається територіальна, об'єктна та інша розповсюдженість, мотивація, соціальна спрямованість та суспільна небезпечність. Окремої уваги, на нашу думку, заслуговує ознака «суспільна небезпечність службової злочинності», яку не слід ототожнювати із суспільною небезпечністю злочину у кримінальному праві. Так, за визначенням С.А. Щоткінова [9, с. 97], злочинність спотворює суспільну свідомість та перешкоджає реалізації природного позитивного потенціалу людини, у чому й знаходить своє вираження суспільна небезпечність злочинів у сфері службової діяльності. Внутрішніми характеристиками службової злочинності є стійкість, активність та організованість. Ці ознаки спільно з вказаними показниками злочинів у сфері службової діяльності дозволяють комплексно дослідити основні закономірності такої злочинності, вивчити її стан і виробити належні рекомендації щодо попередження.

Кримінологічна характеристика становить сукупність певних відомостей про визначений злочин або їхню групу, що використовується для протидії ним. Акцентуємо увагу на тому, що кримінологічна характеристика, так само як і розроблення комплексу заходів з профілактики злочинів, виступає однією зі складових цілісної системи попередження злочинів. Таким чином, розуміння такого явища, як кримінологічна характеристика, прямо ґрунтується на визначенні його змісту, набору тих кримінологічно значущих ознак, що включається до кримінологічної характеристики.

З огляду на це, вважаємо, що кримінологічна характеристика злочинів у сфері службової діяльності неминуче повинна охоплювати всі кримінологічно значущі ознаки

службової злочинності, а саме: рівень, коефіцієнти, структуру, динаміку, географію, характер, стан, «ціну», латентність злочинності тощо. Такі показники дають змогу забезпечити реалізацію призначення кримінологічної характеристики службової злочинності щодо встановлення її детермінантів і взагалі кримінологічної ситуації, а також сприяють розробленню та впровадженню заходів і засобів попередження злочинів у сфері службової діяльності. Відповідно до критерію комплексності та повноти кримінологічної характеристики, вона має спрямовуватись також і на встановлення особливостей особи злочинця, що однаковою мірою стосується дослідження як причин і умов службової злочинності, так і її профілактики.

У межах кримінологічної характеристики злочинів у сфері службової діяльності першочергового значення набуває латентність цього різновиду злочинності, що істотним чином позначається на її кримінологічному дослідженні та забезпеченні попередження. Латентність злочинності – це ознака, яка відображає існування в країні тієї реальної ситуації, коли певна частина злочинності залишається неврахованою [10, с. 64]. Латентність злочинності у сфері службової діяльності має складний характер і зумовлюється низкою об'єктивних і суб'єктивних факторів, серед яких специфіка цих злочинів, що за способом їх вчинення передбачає підвищену прихованість (наприклад, прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою), що й призводить до труднощів їх виявлення. Як зазначає О.С. Новаков, службова злочинність в Україні за своєю питомою вагою взагалі посідає одне з останніх місць серед інших видів злочинів, частка якої в різні роки становить 0,6–2 % [11, с. 102].

Злочини у сфері службової діяльності, на думку А.М. Бандурки та Л.М. Давиденко [12, с. 173], належать до злочинів з високим ступенем латентності, ступінь якої становить від 90 до 99 %. Вищезазначене підтверджується проведеним соціологічним дослідженням, яке проводилося методом анкетування і в якому брало участь 385 осіб – мешканців м. Харкова

та Харківської області, за результатами якого встановлено, що понад 95 % потерпілих своєчасно не повідомляли про вчинені проти них злочини у сфері службової діяльності.

За географією злочинів у сфері службової діяльності найбільш поширені в містах, переважно обласних і районних центрах, що зумовлюється зосередженням значної кількості органів публічної влади, а також підприємств, установ й організацій. Географія злочинності в Національній поліції України передбачає вивчення її показників.

Аналіз динаміки кількості вчинених злочинів свідчить про те, що, починаючи з 2007 р., відбувся сплеск злочинності серед особового складу міліцейських підрозділів. Попередній «кримінальний бум» було зафіксовано аж у 1995–1997 рр. (1995 р. рівень злочинності серед працівників органів внутрішніх справ сягнув максимальної відмітки, коли до кримінальної відповідальності притягувалось 550 осіб за перевищення службових повноважень, хабарництво (які складали понад половину усіх випадків), а також злочини загальнокримінального характеру [13, с. 165]. Стрімке зростання злочинності відповідало тенденціям відтворення загальної злочинності, що обумовлювалось чинниками соціально-економічного, правового, організаційно-управлінського та політичного характеру.

Загострення ситуації у 2007–2010 рр. мало дещо іншу природу детермінації. Переважна більшість учинених працівниками органів внутрішніх справ злочинів була пов'язана з їх службовою діяльністю, хоча значний стрибок спостерігався і щодо інших категорій правопорушень. Такі зміни у структурі злочинності більшою мірою пояснюються підвищенням рівнем уваги керівництва МВС України до стану дотримання законності та активністю контролюючих органів, аніж реальним зростанням кримінальної активності працівників міліції (як це було у перший період). Щоправда, активність контролю була здебільшого наслідком бурхливих політичних процесів та змін керівництва МВС [14, с. 60].

Протягом 2007–2013 рр. структура злочинів у сфері службової діяльності виглядала таким чином: зловживання владою або

службовими повноваженнями (33,3 %), хабарництво (32,3 %), перевищення влади або службових повноважень (17,2 %), службове підроблення (11,8 %), службова недбалість (5,4 %). Відзначимо також, що в згаданий період збільшилася питома вага службових зловживань у загальній структурі злочинів, учинених працівниками ОВС (до 74,9 % з 53,3 % у 1995–2006 рр.). Як бачимо, злочини, передбачені ст. 364, 365 Кримінального кодексу України, в сукупності складали більшу частину усіх кримінально караних діянь.

У цілому ж динаміка основних видів службових злочинів, учинених працівниками правоохоронних органів за останні десять років, демонструє позитивний приріст за рахунок зростання виявлених фактів саме зловживання владою або службовим становищем (питома вага у загальній кількості службових злочинів протягом 2007–2013 рр. підвищилася на 11,2 %, тоді як у попередній період – лише на 2,2 %).

Упродовж 2005–2010 рр. за абсолютними показниками на першому місці за кількістю засуджених працівників органів внутрішніх справ є Дніпропетровська область та м. Київ – 135, 132 та 124 засуджених відповідно. Наступною групою областей за кількістю засуджених працівників органів внутрішніх справ є Донецька (106 осіб), Харківська (86), Одеська (74) та Сумська (72) області. Найменше за вказаний період було засуджено працівників Кіровоградської (17), Закарпатської (19), Чернівецької (20) областей та у м. Севастополь (26) [13, с. 179].

У результаті аналізу злочинності в органах внутрішніх справ на більш великих територіях, у регіонах, розподіл на які території України при вивченні злочинності вже є традиційним [12, с. 28], отримали такі дані: найвищі показники зафіксовано в Донецько-Придніпровському (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська області) та Західному (Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області) регіонах, у яких за вказаний період засуджено, відповідно, 369 та 364 осіб. Наступними є Причорноморський регіон (Ав-

тономна Республіка Крим та м. Севастополь, Миколаївська, Одеська, Херсонська області) – засуджено 348 працівників поліції (органів внутрішніх справ), Центральний регіон (м. Київ, Київська, Житомирська, Кіровоградська, Черкаська та Чернігівська області) – засуджено 317 працівників. Найменш криміногенним за абсолютними показниками став Північно-Східний регіон (Полтавська, Сумська та Харківська області), у якому за останні шість років засуджено 206 працівників поліції (органів внутрішніх справ).

Водночас за 2011–2015 рр. ситуація дещо змінилась. Найвищі показники залишилися у Донецько-Придніпровському (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська області) регіоні – 478 (осіб). Кількість засуджених працівників поліції (органів внутрішніх справ) істотно збільшилась. Наступними є Центральний та Причорноморський регіони – 389 та 387 осіб відповідно. Найменш криміногенним за абсолютними показниками залишився Північно-Східний регіон – засуджено 281 особу.

У 2016 році спостерігається зменшення кількості засуджених. За 9 місяців 2016 року всього засуджено 49 працівників Національної поліції. Найбільші показники у Запорізькій, Івано-Франківській та Чернігівській областях (по 6 осіб). У Тернопільській та Донецькій областях засуджено по 5 осіб, 4 особи засуджено в Дніпропетровській області. Якщо розглянути ситуацію по регіонах, то найбільші показники у Західному регіоні (Вінницька, Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька області) – 17 осіб, та у Донецько-Придніпровському (Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська області) регіоні – 16 осіб. Найменші у Північно-Східному та Причорноморському регіонах, де засуджено по 2 особи.

Отже, аналіз динаміки основних видів службових злочинів, учинених працівниками органів внутрішніх справ (поліції) протягом 1995–2015 рр., дозволяє констатувати, що на початку досліджуваного періоду існувала тенденція до зниження їх рівня. З 2003 р. спостерігається поступове зростання всіх видів зло-

чинів цієї категорії, найвищі показники яких зафіксовані у 2007 р. У 2008 р. знову трапився спад, однак у наступні роки знов таки намітилася тенденція до зростання.

Однак зрозуміти реальну ситуацію зі злочинністю в Національній поліції в регіонах лише за абсолютними показниками досить складно. Для надання більш коректної оцінки криміногенної ситуації слід проаналізувати коефіцієнти злочинності, а саме: коефіцієнт злочинної активності, що розраховується як співвідношення кількості засуджених працівників до загальної кількості працівників органів внутрішніх справ (Національної поліції) у розрахунку на 1 тис. осіб. Такі коефіцієнти по регіонах України свідчать про зовсім іншу ситуацію). Так, перше місце з коефіцієнтом 12,5 (2005–2010 рр.) та 12,3 (2010–2016 рр.) посів Причорноморський регіон. Друге місце – Північно-Східний регіон з коефіцієнтом 12. Далі – Західний (11,7), Центральний (9,3) та Донецько-Придніпровський регіони (8,8). Донецько-Придніпровський регіон посів перше місце за абсолютною кількістю засуджених працівників органів внутрішніх справ України (Національної поліції) України.

Серед загальнокримінальних злочинів у Причорноморському, Західному та Центральному регіонах переважають агресивно-насильницькі злочини (убивство, тілесні ушкодження, зґвалтування, хуліганство), у Північно-Східному регіоні домінують злочини корисної спрямованості, й однаковий коефіцієнт злочинної активності стосовно злочинів корисної спрямованості та агресивно-насильницьких злочинів характерний для Донецько-Придніпровського регіону.

Запропонований кримінологічний аналіз злочинності ґрунтується лише на офіційних статистичних даних, водночас значна кількість злочинів, учинених працівниками органів внутрішніх справ (Національної поліції), залишаються поза межами офіційної статистики або ж взагалі невиявленими.

Реформування органів внутрішніх справ, з відповідними законодавчими змінами в листопаді 2015 р., призвели до поступового зменшення штатної чисельності працівників, що поряд з процесами люстрації та переатестації

позитивно вплинуло на динаміку статистичних показників рівня злочинності серед різних груп кадрів новоствореної Національної поліції.

Відомо, що фактична злочинність багаторазово перевищує злочинність, статистичні дані про яку стають відомими суспільству. За даними В.В. Лунеева, реальним відбуттям покарання у вигляді позбавлення волі завершуються лише 4–5 % від фактично вчинених та 10 % від зареєстрованих злочинів [15, с. 280]. Злочинам же, вчиненим працівниками Національної поліції, з низки обставин характерний ще більший рівень латентності.

Серед специфічних факторів латентності правопорушень, що вчиняються працівниками поліції (органів внутрішніх справ), вчені вважають головним кваліфікаційний рівень правопорушників, завдяки чому вчинення злочину ретельно приховується та професійно приховується, зокрема під виглядом проведення оперативно-розшукових чи процесуальних заходів [16, с. 69]. Маніпулювання статистикою також спотворює реальну картину злочинності. Певні проблеми існують і «всередині» системи: недосконалість методів розкриття вчинених злочинів; формалізм у контролі за діяльністю підлеглих з боку керівників; наявність хибно усвідомлюваної «корпоративної етики», що виявляється в приховуванні, приховуванні злочинів, які стали відомими колегам і керівникам.

До того ж існують й інші причини, не пов'язані з особистістю правоохоронців. Так, підвищений рівень латентності злочинів, учинених цими працівниками, пояснюється й поведінкою громадян, які часто не бажають звертатися до різноманітних інстанцій у разі порушення їхніх прав через боязкість бути втягнутим до кримінального процесу, страх переслідування, недовіру до правоохоронних органів та взагалі через невпевненість у можливості відновлення справедливості. За даними різних дослідників, реальний рівень злочинності серед працівників органів внутрішніх справ (Національної поліції) у сфері службової діяльності може перевищувати офіційно визнаний у 10–12 разів [11, с. 60].

Незважаючи на вжиті останніми роками організаційно-правові заходи щодо протидії злочинам у сфері службової діяльності, масштаби її не зменшилися. Таке становище є наслідком того, що діяльність щодо протидії цим злочинам не стала пріоритетною для багатьох державних органів. Вона відбувається без певної системи, достатнього інформаційного забезпечення, діяльності правоохоронних органів щодо запобігання цим злочинам, їх виявлення та розслідування бракує повноти нормативного регулювання, а також науково-методичного забезпечення.

Одним з успіхів реформи вважається створення патрульної поліції. Незважаючи на існуючі проблеми, такі як непрофесійне керування автомобілями і недостатні юридичні знання, рівень симпатій суспільства до патрульних поліцейських, за даними більшості соціологічних центрів, становить близько 80 % [17].

Однак жодна реформа не здійснюється бездоганно. Так, наприклад, під час реформування правоохоронних органів усе частіше спостерігаються випадки порушень закону працівниками вже новоствореної поліції, які привертають особливу увагу та викликають широкий суспільний резонанс. Зокрема, у Києві 19 вересня 2015 р. патрульна поліція затримала одного з поліцейських при спробі продати мотозолотом, яким він раніше таємно заволодів під час оформлення ДТП [18]. Ще одним гучним скандалом стало затримання поліцейського, який незаконно привласнив 11 тис. дол. Подія відбулася 14 березня 2016 р. у м. Києві внаслідок зловживання службовим становищем співробітника Управління патрульної поліції міста Києва [19].

Такі випадки негативно впливають на рівень довіри населення до процесів реформування, що здійснюються. Вагомою причиною, на нашу думку, є те, що відбір та переатестація працівників до нової поліції здійснюється неякісно та недостатньо компетентними членами атестаційних комісій. Про це свідчить значна кількість задоволених апеляційних скарг, що подають на атестаційні комісії учасники, які не пройшли переатестацію [20].

Динаміка службової злочинності в органах Національної поліції (органах внутрішніх справ) залежить від ступеня активності чинників, що зумовлюють ці злочини, стану кадрової, організаційної, індивідуально-виховної роботи з персоналом, а також професійної майстерності правоохоронців у запобіганні правопорушенням осіб з нестійкими моральними якостями та антисоціальною спрямованістю.

Статистичні показники стану службової злочинності правоохоронців будуть неповними, якщо не враховувати приховані від офіційної реєстрації злочини, які в декілька разів перевищують зафіксовану. «У свою чергу, – зазначає В.В. Лунєєв, – кількість розкритих діянь набагато перевищує кількість злочинів, за вчинення яких винні притягуються до кримінальної відповідальності. Ще менше діянь стає предметом судового розгляду. І ще менше – за скоєння яких суди виносять обвинувальні вироки з призначенням покарання» [15, с. 125].

Неповний облік злочинів призводить до вибору неадекватних масштабам злочинних проявів заходів боротьби з ними, спотворює наші знання про стан і головні напрями розвитку злочинності, робить недостатньо обґрунтованими висновки про її зв'язки з іншими соціальними явищами.

Латентність властива будь-яким протизаконним або соціально небажаним проявам. Вона є характерною властивістю службових злочинів узагалі. Це пояснюється насамперед тим, що їх учасники не зацікавлені в розкритті даних злочинів. Стосовно службової злочинності в органах поліції ця обставина набуває особливого значення ще й тому, що існує перспектива застосування небажаних санкцій проти тих осіб, які спробують викрити злочинця і звернуться за допомогою до поліції.

У результаті аналізу проблеми латентності злочинності у сфері службової діяльності поліції ми дійшли таких висновків: по-перше, можна впевнено стверджувати, що латентність цих злочинів залишається досить високою; по-друге, негативне ставлення громадян до працівників поліції та певна їх упередже-

ність в оцінці діяльності ґрунтуються переважно на побутовій інформації, яка нерідко має викривлений характер через інформаційний голод у спілкуванні з громадськістю; по-третє, експертні оцінки латентності злочинів у сфері службової діяльності поліції свідчать про те, що реальний рівень цієї злочинності перевищує офіційно визнаний у 10–12 разів.

Література

1. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади і органах місцевого самоврядування: монографія / авт. кол.: В. В. Василевич, Т. Е. Василевська та ін. Київ: Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. 524 с.
2. Аналітична довідка про основні тенденції розвитку безпекової ситуації в Україні та стан виконання пріоритетних завдань центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовується і координується Міністром, за 2018 рік. Київ: ДНДІ МВС України, 2019. 95 с.
3. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: навч.-практ. посіб. / Ю. В. Гродецький, С. В. Гізімчук; за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Харків: Право, 2014. 232 с.
4. Кримінальний кодекс України: Закон від 05 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/23414>.
5. Криминология : учебник / под ред. В. Н. Кудрявцева, В. Е. Эминова. Москва: Юрист, 2004. 730 с.
6. Криминология : підручник / О. М. Джужа, Я. Ю. Кондратьєв, О. Г. Кулик та ін.; за заг. ред. О. М. Джужі. Київ: Юрінком Інтер, 2002. 416 с.
7. Закалюк А. П. Курс сучасної української криминології: теорія і практика: у 3 кн.: Київ: Ін Юре, 2007. Кн. 1: Теоретичні засади та історія української криминологічної науки. 2007. 424 с.
8. К р и м и н о л о г и я : у ч е б н и к / под общ. ред. А. И. Долговой.

3-е изд., перераб. и доп. Москва: НОРМА, 2007. 912 с.

9. Шоткинов С. А. Криминология.- Иркутск, 2003. 288 с.

10. Криминологія: загальна та особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін. Харків : Право, 2009. 288 с.

11. Новаков О. С. Криминологічна характеристика та профілактика злочинів, які вчиняються працівниками міліції у сфері службової діяльності : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2003. 210 с.

12. Бандурка А. М., Давыденко Л. М. Преступность в Украине: причины и противодействие: монография. Харьков: Основа, 2003. 368 с.

13. Мартиненко О. А. Детерминация и предупреждение преступности среди персонала органов внутренних дел Украины : монография. Харьков : ХНУВС, 2005. 469 с.

14. Ігнатов О. М. Насильницькі злочини, що вчиняються працівниками органів внутрішніх справ України: криминологічна ха-

рактеристика, детермінація та попередження: монографія. Харків: Формат Плюс, 2008. 296 с.

15. Лунеев В. В. Преступность XX века: мировые, региональные и российские тенденции. 2-е изд., перераб. и доп. М. : Волтерс Клувер, 2005. 912 с.

16. Кобзін Д. А., Мартиненко О. А.- Насильство і злочинність в органах внутрішніх справ України. *Права людини в діяльності ОВС України: матеріали наук.-практ. конф. (Євпаторія, 11–13 трав. 2006 р.)* / за заг. ред. О. М. Бандурки, К. Б. Левченко. Київ, 2006. С. 65–71.

17. Довгий шлях з міліції в поліцію. URL: <http://www.dw.com/uk>.

18. У Києві затримали поліцейського, який намагався продати вилучений шолом. URL: <http://ipress.ua/news>.

19. У Києві затримали поліцейського, який незаконно привласнив 11 тис. дол. URL: <http://ua.112.ua>.

20. Выброшенные на улицу милиционеры массово выигрывают суды в полиции. URL: <http://korrespondent.net>.